

Venäjän ja Neuvostoliiton avantgarde oli eräs modernismin huomattavista avantgarde-ilmioistä, jolla oli merkittävä vaikutus vuosien 1900 ja 1930 välillä mutta jonka kukoistuskausi ajoittui vuosille 1914–1922.

Avantgarde ajoittuu siis suurelta osin Venäjän kulttuurin "Hopeakaudeksi" kutsutulle ajanjaksolle (1890–1917).

Venäläinen modernismi

Avantgardella tarkoitetaan kokeilevaa uusia ilmaisumuotoja etsivää taidetta. Alun perin avantgarde merkitsi sotilaallista termiä 'etujoukko', mutta jo 1800-luvulla sitä alettiin käyttää niin kulttuurin kuin politiikankin alueella. 1900-luvulla avantgarde-termi on liitetty lähes yksinomaan esteettisiin suuntauksiin. Avantgarde on nähty uuden muotokielen merkinä, joka rikkoo taiteen hyväksytyjä sääntöjä. Avantgarde on modernin taiteen synnyn kulmakiviä.

Venäläiseen avantgardeen kuuluvat muun muassa:

- abstrakti maalaustaide, jonka merkittävä kehittäjä Venäjällä oli Vasili Kandinski
- suprematismi, esimerkiksi Kazimir Malevitš
- konstruktivismi, esimerkiksi Vladimir Tatlin vaikutti myös arkkitehtuurissa ennen funktionalismia
- kubofuturismi – kubismin ja futurismin yhdistelmä. Tätä edusti Malevitšin ohella esimerkiksi Vladimir Majakovski, joka oli kuvataiteilija, runoilija ja kirjailija.

Venäjällä toimi 1910-luvulla useita avantgardetaiteilijoita, joiden ilmaisukeinot poikkesivat suuresti totutusta. Avantgardetaiteen näyttelyvaihto oli vilkasta Pariisin ja Pietarin ja Moskovan kesken, joten taiteelliset vaikutteet välittyivät molemmin puolin. Venäläisestä taiteesta erityistä huomiota herättivät **Mihail Larionovin** (1881-1964) ja **Natalia Gontšarovan** (1881-1962) maalaukset, joissa kuvausaihe abstrahoiitiin ikään kuin valonsäteistä muodostuviksi.

Taidesuuntaa alettiin kutsua *rayonismiksi* (ransk. rayon, 'säde').

Mihail Larionov

Natalia Gontšarova 1911

Venäläinen avantgarde pelkistyi entisestään Ljubov Popovan (1889-1924) ja Kasimir Malevitšin (1878-1935) teoksissa.

Ljubov Popova 1889-1924 ensimmäinen naistaiteilija joka oli tasavertaisessa asemassa mies taiteilijoiden kanssa. Tämä kehitys tuli Eurooppaan ja Amerikkaan paljon myöhemmin. Hän opiskeli Pariisissa ja Italiassa. Tyyli muodostui kubismin ja futurismin kombinaatioksi, jota kutsuttiin kubofuturismiksi.

Kandinski, Vasili Vasiljevitš (1866 - 1944)

Kandinskia pidetään eräänä abstraktin taidesuunnan perustajista. Hän opiskeli oikeustiedettä ja taloustiedettä Moskovan yliopistossa, kuvataidetta Pietarin Taideakatemiassa ja Münchenissä. Vuodesta 1907 Kandinski asui Berliinissä ja Münchenissä, missä hän vuonna 1911 perusti *Sininen ratsastaja* -nimisen taideyhdistyksen. Abstraktin taiteen teoreettisista perusteista hän kirjoitti kirjassaan *Henkisydestä taiteessa*. Kandinski yksinkertaisti ihmistä ympäröivän esinemaailman muotoja ja lopulta kieltäytyi kuvaamasta näitä esineitä. Tällaista esineetöntä taidetta sanotaan abstraktiksi taiteeksi. Värilliset täplät ja linjat, joita liittyy toisiinsa monimutkainen rytmillisuus, ovat tärkeimpiä elementtejä hänen teoksessaan *Improvisaatio* vuodelta 1910. Tarkastellessamme maalausta meistä ikään kuin tulee muodon ja värin energian vapautumisen todistajia. Tämä taiteilijan ilmaisema idea on lähtökohtana maailman kauneuden ja viisauden oivaltamiselle. Kandinski sanoo, että väri on pianon koskettimet, silmät ovat pianon vasara ja sielu on monikielinen flyygeli. Taiteilija on käsi, joka jonkun koskettimen avulla saa ihmisielun värähtelemään. Näihin sanoihin on vaikea olla yhtymättä. Muodon ja värin leikki, jota me ihailemme, saa aikaan sielussa musiikillisia assosiaatioita. Niinpä abstraktin taideteoksen ymmärtämiseksi meidän ei pidä etsiä aihetta vaan värien ja muotojen musiikkia.

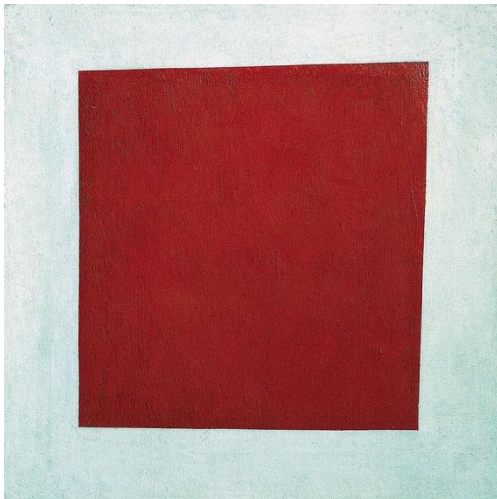
Improvisaatio 1910

Kasimir Malevitš (1878 - 1935)

varttui Ukrainan maaseudulla, ja hän oli taiteensa kautta koko ikänsä sidoksissa talonpoikaisympäristöön. Malevitš oli taidemaalari ja teatterilavastusten suunnittelija. Hän opiskeli Moskovan kuvataidekoulussa ja kuului *Ruutusotilas- ja Aasin häntä* -nimisiin taiteilijaryhmiin. Taiteellisella urallaan hän koki impressionismin, kubismin ja muiden 1800-luvun ja 1900-luvun vaihteen taidesuuntien vaikutuksen. Malevitš tunnetaan venäläisen avantgarden kärkinimenä. 1910-luvun puolella välissä Malevitš ryhtyi maalaamaan geometrisistä muodoista koostuvia abstrakteja maalauksia, joissa hän käytti valkoisella pohjalla ainoastaan päävärejä. Maalauksiaan Malevitš nimitti *suprematistisiksi*, sillä niistä välittyi häneen mukaansa puhtaan tunteen suprematiaa (engl supreme), ylemmyyttä. Puhdas tunne syntyi taiteilijan mukaan havaintomaailman todellisuuden poiskarsimisesta. Malevitšin suprematismi huipentui 1917-1918 maalattuun sarjaan *Valkoista valkoisella*, jossa valkoinen neliö erottuu valkoiselta taustalta vain erilaisen pintakäsittelyn ansiosta.

Samoin kuin Kandinski, Malevitškin oli sitä mieltä, että maalaustaiteen pitää vapautua esineellisen maailman kuvaamisesta. Tärkein osa hänen töistään onkin värillisten pintojen yhdistelmiä. Esimerkiksi maaseututeemaa käsittelevät teokset sisältävät taiteilijan lapsuuden vaikutelmia. Malevitš torjui töissään kaikki kuvaavat elementit, mutta sisällytti niihin tunnistettavia muotoja, mutta ikään kuin poisti näiltä esineiltä ja ihmisiltä maan vetovoiman. Teos *Tyttöjä pellolla* (1928 - 1932) on esimerkki tällaisesta käsittelytavasta. Samaan riviin maalatut hahmot muistuttavat pahvista leikattuja hahmoja, joiden ääri viivat

on maalattu värikkäinä geometrisina täplinä Teoksen tausta on rakennettu selkeiden muotojen logiikan mukaan, mikä yhdistää kaikki elementit yhtenäiseksi taiteelliseksi kuvaksi.

Punainen neliö 1915

Tyttöjä pellolla 1928 - 1932

Malevitš etsii ehdotonta harmoniaa liittämällä värin ankariin geometrisiin muotoihin. Tässä konstruktivistisessä tyyliässä nähdään taiteilijan pyrkimys yhdistää uudessa kuvataiteen muodossa kansan elämän traditiot ja uuteen kosmiseen tietoisuuteen liittyvät käsitykset ihmisen ja maan ykseydestä.

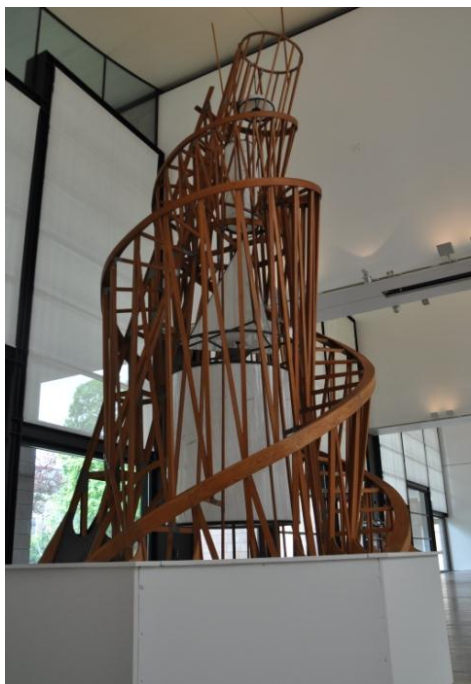
Neuvosto-Venäjällä useat taiteilijat innostuivat vuoden 1917 vallankumouksen huumassa uudenlaisesta kokeellisesta taiteesta. Uudenlaisella avantgardistisella taiteella haluttiin muokata uutta sosialistista yhteiskuntaa. Ajan henkeen kuului valtava innostus kaikenlaisiin uudistuksiin kaikilla elämänalueilla. Uudistusten ja vallankumouksen hurma loi nopeasti avantgardista taidetta ja taideteorioita, joissa kyseenalaistettiin perinteinen taidekäsitelmä.

Konstruktivismi

Taiteilijat sommittelivat maalauksia geometrisista muodoista ja tasaisista väripinnoista. Maalauksissa ei ollut viivojen ja tasopintojen lisäksi ollen mitään 'ylimääräistä', esittävää aihetta. Myös veistoksia tehtiin samoin periaattein geometrisista kappaleista rakentamalla. Kyseistä taidesuuntausta kutsuttiin *konstruktivismiksi*. Konstruktivismiin ihanteiden mukaan raja taiteilijan ja insinöörin välillä haluttiin häivyttää. Ihanne sopi hyvin yhteen kommunismin liittyneiden koneiden, tehtaiden, tekniikan ja teollistumisen ihannoinnin kanssa.

1900-luvun alkupuolen konstruktivismissa voidaan erottaa kaksi suuntaa; Neuvosto-Venäjän konstruktivistinen liike ja eurooppalainen nk. kansainvälinen konstruktivismi. Suuntaukset eivät kuitenkaan olleet toisistaan kovin irrallisia, sillä etenkin eurooppalaiset omaksuivat vaikutteita venäläisiltä konstruktivisteilta. Neuvosto-Venäjän konstruktivismiin liittyi vahva uuden sosialistisen yhteiskunnan rakentamisen motiivi.

Vladimir Tatlin (1885-1953), oli ukrainalainen taidemaalari, graafikko, lavastus- ja monumentaalitaiteilija, muotoilija, venäläisen konstruktivismiin perustaja ja arkkitehti, joka yhdisti esim. toteuttamattoman kolmannen internationaalisen muistomerkin suunnitelmassa kuvanveiston ja funktionaalisen arkkitehtuurin. (Alla oleva kuva "Lokakuun vallankumouksen muistomerkki" pienoismalli Centre Georges Pompidoussa Pariisissa 1976)

Aleksander Rodtšenko (1891-1956) teki propagandistisia mainosjulisteita, joissa käytettiin kokeellisia geometrisia ratkaisuja. Alkuun hän teki abstrakteja töitä ja kuului Kazimir Malevitšin perustamaan ryhmään, mutta siirtyi myöhemmin konstruktivismiin, jonka perustajia hän oli. 1920-luvun alussa hän ryhtyi valokuvaajaksi ja kiinnostui grafiikasta ja suunnittelutöistä.

Neuvosto-Venäjällä vallanpitäjät suhtautuivat aluksi ennakkoluulottomasti avantgardetaiteeseen: poliittinen johto julisti maan tarvitsevan jatkuvasti uutta luovaa taidetta sekä taiteilijoita, jotka osallistuvat aktiivisesti yhteiskunnan rakentamiseen. Julistus merkitsi vireän ja kantaottavan taiteellisen toiminnan muodostumista. Ihmisiin pyrittiin vaikuttamaan myös erilaisilla kaupunkien juhlakoristeluilla, paraatikulkueilla, monumenteilla ja julkisilla paikoilla pidetyillä näytelmillä. Julisteet ja erilaiset graafiset kuvat olivat tärkeitä agitaation eli yllyttämisen ja propagandan välineitä.

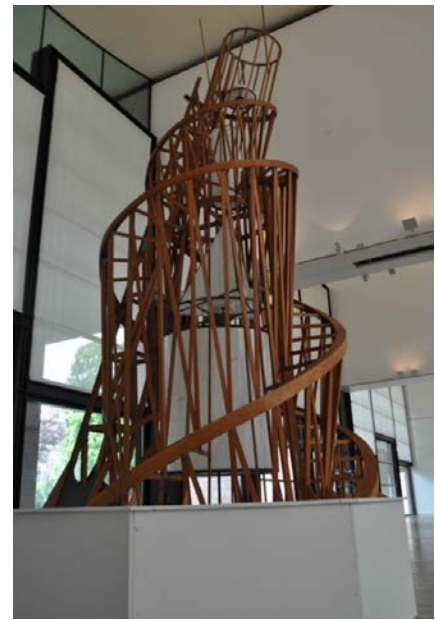
Filonov, Pavel Niolajevitš (1883 — 1941)

opiskeli Pietarin Taideakatemiassa. Hän oli taiteilijaryhmän *Nuorten yhdistys* perustajajäsen. Filonov kutsui itseään tutkija-taiteilijaksi ja hän kuului venäläisen avantgarden johtohahmoihin. Hän on ns. analyttisen taiteen perustaja ja teoretikko, jolla oli suuri vaikutus moniin aikansa taiteilijoihin. Filonovin mukaan analyttisessä taiteessa periaatteena oli muodon kehittäminen loputtomasti pirstoutuvista alkuaineista, jotka hän kokosi uudelleen monimutkaisiksi maalaukselliseksi kompositioiksi. Maalauksissaan hän ei jäljitellyt luonnon muotoja vaan sen menetelmiä.

Taide-elämä Neuvosto-Venäjällä oli alkanut vallankumouksen jälkeen hyvin innokkaasti ja uudistushaluisesti. Avantgarden ilmapiiri ei kuitenkaan kestänyt kovin kauan. Jo 1920-luvun puolivälissä maan poliittinen johto alkoi puuttua siihen, millaista taidetta taiteilijoiden tuli tehdä. Taiteesta valjastettiin politiikan ja propagandan väline, eikä muunlaista taidetta yhteiskunnassa suvaittu. Tilanteen kiristyessä monet taiteilijat muuttivatkin joko omasta tahdostaan tai pakon edessä ulkomaille. Avantgardetaiteilijoiden oli mahdotonta jatkaa työskentelyä. 1930-luvun alussa Stalinin päästyä valtaan Neuvostoliiton kulttuuripolitiikka kiristyi äärimmilleen: taiteesta tehtiin propagandan työkalu. Taiteen tuli välittää sosialistista ideologiaa ja olla helposti ymmärrettävää ja realistisesti maalattua. Kyseistä, valtion johdon virallisesti hyväksymää taidetta kutsuttiin sosialistiseksi realismiksi.

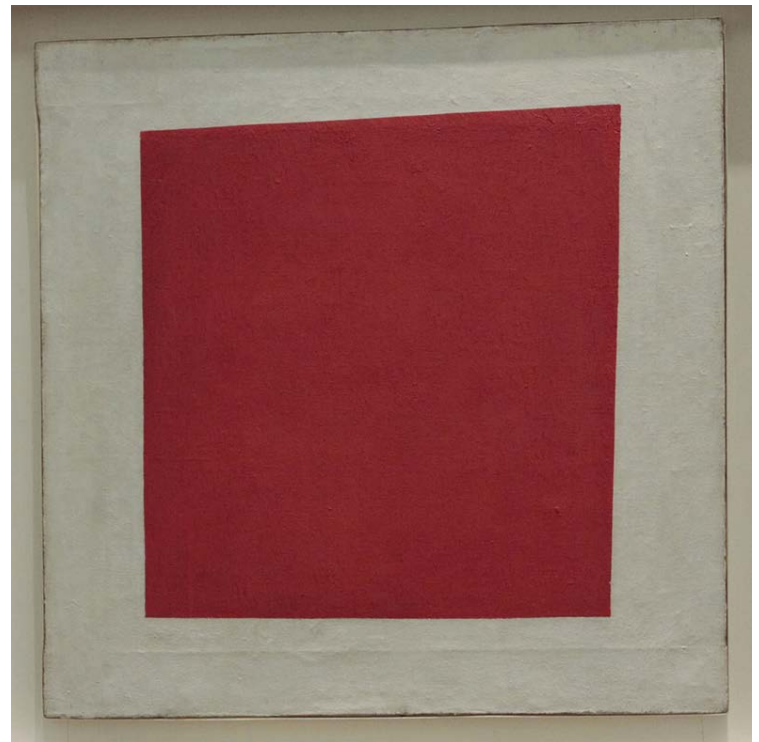
Alexander Rodtšenko

Vladimir Tatlin

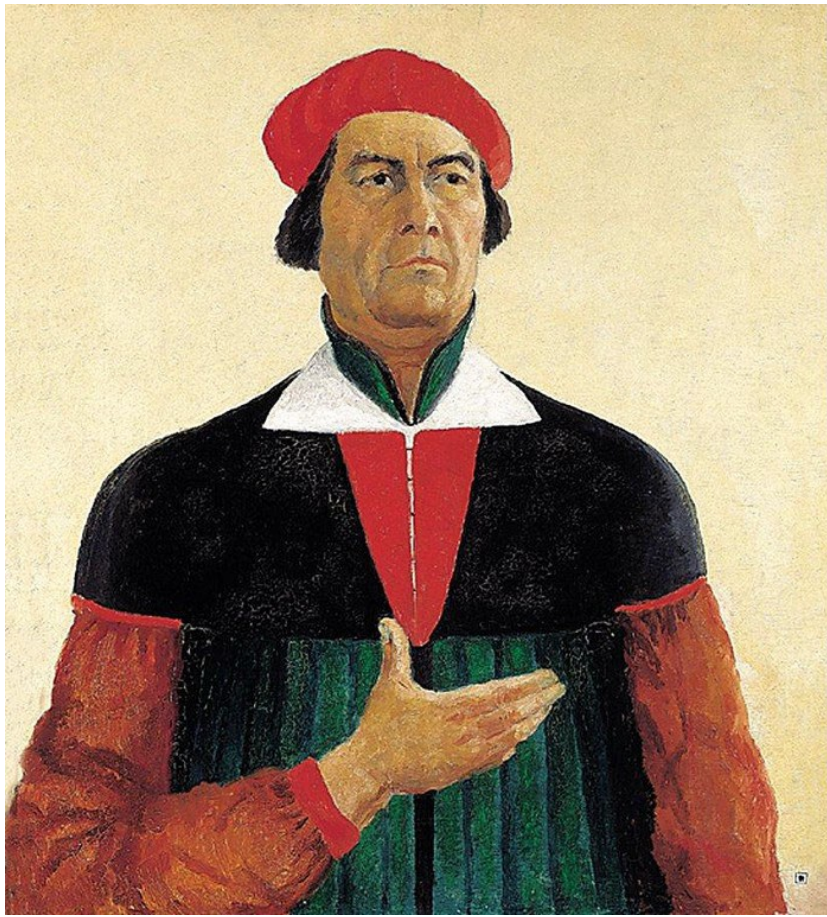
Natalia Gontšarova 1911

Kazimir Malevič Puncainen neliö, 1915.

Vasili Kandinski 1914

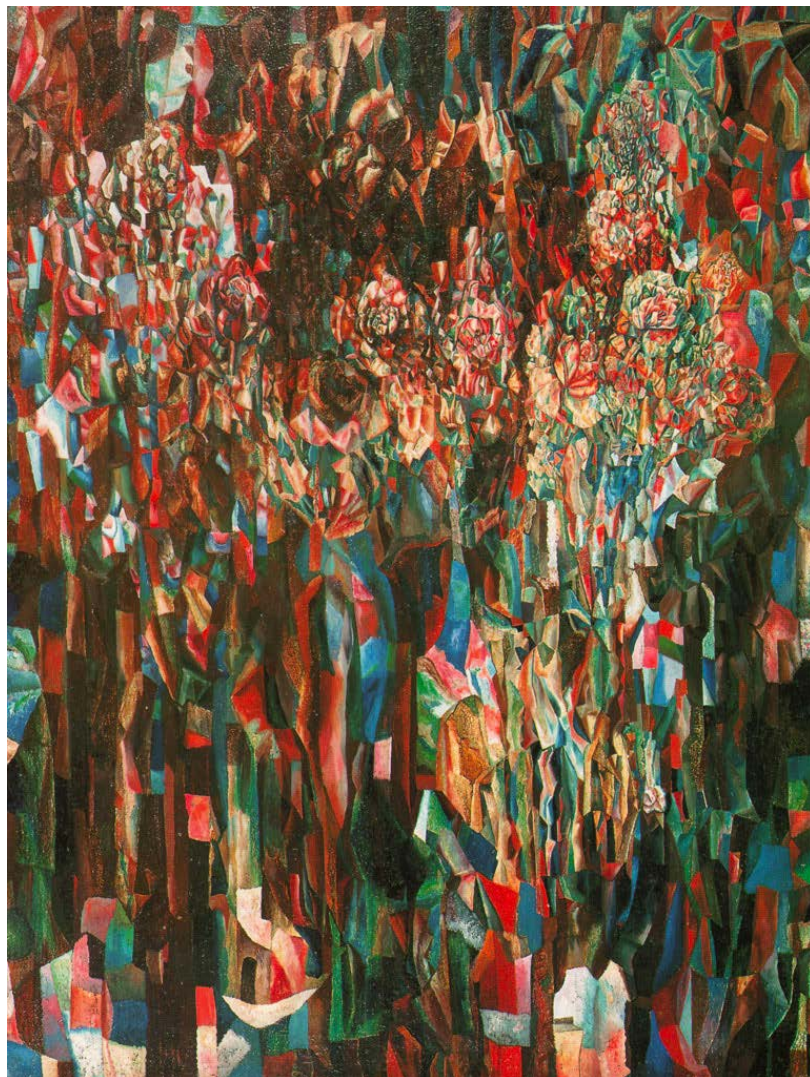

Kazimir Maleviš Omakuva 1933

Ljubov Popova , Filosofin muotokuva 1915

Pavel Filonov, Maailman kukoistuksen kukkia 1915